Galéria Jána Koniarka

18.6. - 30.8. 2026

Túžba po nepriateľovi

Juraj Poliak

Kurátor: Adrián Kobetič

S Jurajom Poliakom sme sa spoznali pred rokmi v Kremnici. Malom rázovitom meste, spätom s horami, históriou, umením a baníctvom. Práve táto kombinácia prináša mestu onú rázovitosť, prejavujúcu sa v istom type malomestského mentálneho prostredia. Kremnica nám dala obom veľmi veľa – zážitky, prácu, priateľov, ale aj trpkosť a sklamanie. Hľadanie rovnováhy uprostred prírody, v obklopení pamiatkami sa menilo na zložitú sieť vzťahov, v ktorých bola príznačná uzavretosť a nespokojnosť, vedúca k spoločnej túžbe po nepriateľovi.

Práve v tom čase Juraj pracoval na scénografii k divadelnej hre, vytvorenej podľa námetu rakúskeho dramatika Bernharda Studlara, uvedenej v Slovenskom národnom divadle v roku 2017. Nejde však o scénografiu v tradičnom chápaní, ale o integrálnu súčasť dramaturgickej a významovej koncepcie predstavenia. Okrem zvukovej zložky inštalácie, nástroja menom ORGA~ZILLA, vytvoreného hudobným skladateľom Matejom Slobodom, sa objavujú vo výstave tiež interaktívne priehľadné objekty, umožňujúce sa prostredníctvom svetla na vlastnom smartphone ocitnúť vo vybraných kremnických interiéroch. Ide o pôvodne spoločensky hodnotné priestory, ktoré boli materiálne alebo inak degradované vlastnou ľudskou činnosťou. Či už je to kostol, kláštor, škola či múzeum.

Prostredníctvom diel, vytvárajúcich imerzívne zvukovo-vizuálne prostredie, sa návštevník či návštevníčka galérie stávajú súčasťou procesu formovania inštalácie. Tá sa utvára ako miesto hľadania rovnováhy, napätia a ich dočasného uvoľnenia, pričom tematizuje možnosť symbolického „prímeria“ v súčasných spoločenských vzťahoch.

Výstava je venovaná pamiatke nášho priateľa Martina Chmelíka, ktorý nás o Kremnici, ale aj o živote naučil nesmierne veľa...

Adrián Kobetič, kurátor

Umenie má transformačnú silu. Maľba inšpiruje báseň, báseň sa stáva hudbou a hudba rodí ďalšie diela. Niečo podobné zažil aj scénografický zvukový objekt Juraja Poliaka. Pôvodne vytvorený pre inscenáciu bol neskôr dekonštruovaný a znovu zložený skladateľom Matejom Slobodom do nástroja, ktorý nazýva ORGA~ZILLA (čítaj: organzilla). Píšťaly, kedysi uložené v stojanoch ako brvná v lese, sú teraz postavené kolmo a rozmiestnené do priestoru v tvare trojuholníka.

Či sa ešte jedná o organ, spochybňuje aj názov diela – Ceci est peut-être une pipe (2023) (Toto je možno píšťala). Alúzia na obraz Reného Magritta La trahison des images (1928–1929) je v tomto prípade do očí bijúca. Áno, píšťaly sú poháňané vzduchom z organového motora. Áno, ich zvuk poznáme z organa. No štýl hry, zmeny tlaku či použitie rôznych dusítok a vzduchových stĺpcov otvárajú otázku, či sa ešte stále jedná o organ. Možno sme svedkami umeleckej transformácie. Možno je to organ – a možno je to už niečo celkom iné. Otázky bez odpovedí... A to je dobre.

Matej Sloboda

Matka: Viete, čo sa tam vonku deje? Demonštrácia. V tomto poondenom meste sú v jednom kuse nejaké demonštrácie a nič nefunguje. Metro, autobusy. Na taxík môžete úplne zabudnúť. Ktovie kto to je dnes. Ľavičiari, pravičiari, všetko jedno. Dnes demonštrujú pracujúci, zajtra nezamestnaní. S prepáčením, každý deň je to rovnako o hovne. Snažila som tak rýchlo ako sa dalo...

Otec: No čo. Veď je to pravda. Preškolenie je jediné, o čo sa starajú. Zmizneš zo štatistiky, a namiesto toho tvrdneš v zasmradenej miestnosti s kopou iných lúzrov a robíš fiktívne pracovné pohovory. A lektorka je strašne ambiciózna, lebo sama má strach, že príde o robotu. Všetci sú z toho na smrť unudení, ale jej sa v jednom kuse zdá všetko „totálne suprové“. A potom... Ale srať na to. (zmĺkne)
...
Úžerník: Do riti. Taká nádherná noc a žiadna šťastná hviezda, čo by sa na teba usmiala. (vzdychne) Ach, fakt ste generácia lúzrov. Všetko máte pred nosom, ale nič v rukách. To je na hovno. Nie? (nedostane žiadnu odpoveď) Môžeš byť rád, že existujú ľudia ako ja. Áno, je to tak. Pomáham takým úbohým kreatúram ako si ty. A čo mám z toho? Nič. Večná nerovnováha osudu. Stop! Ešte začnem filozofovať. Takže. Čas vypršal. Počúvam.
...
Herečka: Už ti nie je do smiechu, čo? Ale usmievať sa. To ešte ide. Stojí to síce dosť sily, ale ešte to ide. (pauza) Keby som mohla, pričarovala by som ti teraz úsmev na tvár. Ľudia by si aspoň mysleli, že si zomrel pokojne.
...
Lekárka: Nie, počúvajte vy mňa. To nie je fér. To proste nie je fér. Ja... Každý deň sa tu idem zodrať kvôli ľuďom, ktorých nepoznám. Robím všetko, čo je v mojich silách. Vždy. Pre všetkých. Nerobím rozdiely. A tak je to aj dobre. To je moja práca. Moje povolanie. To je to, čím som chcela byť. Okej. Ale aj ja chcem, aby ma konečne niekto objal. Do riti! Aj ja chcem, aby ma konečne niekto utešil. Keď mi niekto umrie na operačnom stole. Chcem, aby ma niekto podržal, keď sa po 20 hodinách služby vlečiem domov z tejto posratej nemocnice. Ale nikto taký nie je! Žiaden „miláčik“. Proste tam nič nie je. Zhola nič. (dostane záchvat hysterického plaču) Nič, nič, nič. Už mesiace meliem z posledného a zrazu tu stretnem teba a...
...
Pacient: V poriadku. Nespravodlivosť nie je vaša vina. Vy máte svoj život a ja svoj. Všetci sme účtovníci svojich vlastných obchodov. Vedieme si účty a musíme strpieť straty. Deň čo deň. A jedného dňa bilancujeme. Urobíme poslednú čiaru a odídeme. Sme bábky v rukách božích, ako hovorievala moja mama. A pritom vôbec nebola veriaca. Tiež zomrela na rakovinu.
...
Smrť: Melodramatickejšie? Žiaden problém. Keď chcete môžem zavolať sestričku a vy jej na rozlúčku darujete traumatický zážitok. Najlepšie, keby ste sa postavili rovno na parapet. Keď otvorí dvere, urobíte prvý krok. Bude vrieskať ako zmyslov zbavená, vy sa pokúsite zachytiť, ale zemská príťažlivosť bude rýchlejšia. Jej prenikavé „Nieeeee“ budete ešte počuť, keď sa rozpľasknete dole na asfalte.
...
Dievča: Nienienienie. Teraz som ja na rade! Pýtam sa ťa: Smie sa to? Byť šťastný? V dnešnej dobe? Smie sa to? Keď je svet taký, aký je? Smie sa to? Slopať tequilu, keď má otec rakovinu? A chce už len umrieť?
...
Socha slobody: Ver mi. Plávať, zamilovať sa, zaujať postoj. To sú tri najdôležitejšie veci v živote. (zaujme svoju známu pozíciu) Do výšky fakľa osvietenstva! – Tak, teraz ale musím ísť ďalej. Nesmieš nikomu prezradiť, že si ma videla. Sľubuješ mi to?
...
Bernhard Studlar: Túžba po nepriateľovi